

1. У сваком низу (1–4) подвуци синтагму написану у складу са правописним правилима српског језика.

- 1) велики петак, Велики Петак, Велики петак;
- 2) Република српска, Република Српска, република Српска;
- 3) Други светски рат, Други Светски рат, Други Светски Рат;
- 4) ахилова пета, Ахилова пета, Ахилова Пета.

2. Следећу реченицу препиши на линије писаним словима поштујући правописна правила српског језика.

Јосиф панчић млади лекар и научник је радијо врло савестно и студијозно а 1856 године написао је за један бечки часопис први нај важнији текст на немачком језику.

3. На линијама напиши тражене гласове.

- 1) Звучни уснени гласови су _____
- 2) Предњонепчане африкате су _____

4. Заокружи слово испред речи која има **акцент на првом слогу**.

- а) отприлике
- б) прилика
- в) уприличити

5. Упиши у табелу називе **гласовних промена** које уочаваш у подвученим речима у реченици.

Кочијаш маше бичем више по навици него из потребе.

	Гласовна промена
маше	
навици	

6. Одреди **врсту** подвучене **речи** у наведеној реченици.

Песма преста, настаде граја и брзо се искупише сви сватови.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) именица
- б) заменица
- в) придев
- г) прилог

7. Одреди **граматичке категорије** подвученог облика глагола у следећој реченици.

Кад су у наредбама ученицима забрањивали излазак на улицу после девет сати увече, то је за њега било јасно и недвосмислено, а у одобрењима и дозволама увек је постојало нешто сумњиво и мутно.

Заокружи **слова** испред тачних одговора.

- а) презент
- б) перфекат
- в) потврдан
- г) одричан
- д) свршени
- ђ) несвршени
- е) прелазни
- ж) непрелазни

8. Одреди врсту подвучених **придева** у следећој реченици. Одговоре упиши у табелу.

Тог летњег јутра, патуљци и хобит, помогнути мудрим Елрондовим саветом, ударише земљаним путем ка доњем граду.

Придев	Врста придева (по значењу)
летњег	
мудрим	
Елрондовим	
земљаним	
доњем	

9. У свакој речи подвуци њен **корен**.

препородити

писарница

поверовати

10. У следећој реченици подвуци све речи настале **извођењем** (додавањем суфикса на основу).

Обојица легоше на сено и утонуше у дремеж.

11. Одреди **врсту** подвучених **синтагми** у следећим реченицама. Одговор напиши на линије.

1) Чак и добри планови мудрих чаробњака каткад не успеју.

Врста синтагме: _____

2) Та соба чинила се довољно пространом и увек беше удобна.

Врста синтагме: _____

12. Подвуци предикат у наведеној реченици.

Ове године морам да будем одличан.

13. Напиши назив подвучене **зависне реченице** у датом примеру.

Да се брзо не измаче, он би га ударио по руци.

Одговор: _____

14. У поље испред сваке реченице упиши број који стоји испред одговарајућег **значења акузатива са предлозима**.

___ На Божић је вејао снег.

1 – значење места

___ Спремили смо се на брзину.

2 – значење намене

___ Окачио је слику на зид.

3 – значење времена

___ Спремили смо изненађење за Ану.

4 – значење начина

15. Прочитај следећу реченицу и размисли о **значењу** подвучене **речи**.

Корен његове уметности био је у оном недокученом сну романтичара педесетих година XIX века.

Реч *корен* у српском језику има више значења. Заокружи слово испред значења које је употребљено у овој реченици.

а) подземни биљни орган којим је биљка учвршћена за земљу

б) оно што је главно, најважније, темељ, основа

в) првобитни, основни, нерашчлањиви део речи

г) математички знак којим се означава кореновање

16. Заокружи слово испред значења речи.

Када је неко *КОРПУЛЕНТАН*, он је:

- а) имућан, богат;
- б) подмићен, потплаћен;
- в) реалан, стваран;
- г) развијен, крупан;
- д) користољубив, грамзив.

17. А. Заокружи слово испред назива дијалекта српског језика који се у Републици Србији протеже најсеверније.

- а) призренско-тимочки
- б) косовско-ресавски
- в) шумадијско-војвођански

Б. Заокружи слово испред одлике која је заједничка свим наведеним дијалектима.

- а) четвороакценатски систем
- б) екавски изговор
- в) седам падежа

18. Које је од наведених дела Вук Караџић штампао реформисаном ћирилицом Саве Мркаља?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) *Писменица сербскога језика*
- б) *Српски рјечник*
- в) *Српске народне њословице*
- г) *Превод Новог завјешта*

19. А. Поред назива дела Вука Стефановића Караџића напиши годину када су она објављена.

1. *Писменица сербскога језика* – _____
2. *Српски рјечник* (прво издање) – _____
3. *Српске народне њословице* – _____

Б. У једном од наведених дела Вук је први пут уместо *ајдук* писао *хајдук*, *орак* уместо *ора* и сл. Под којим редним бројем је то дело наведено у овом задатку под А?

Редни број: _____

20. 1) Наведи назив најстаријег познатог рукописа на српскословенском језику.

Одговор: _____

2) У ком веку је тај рукопис настао?
Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) у XI веку
- б) у XII веку
- в) у XIV веку
- г) у XVI веку

21. Заокружи слова испред књижевних дела чији је аутор Бранко Ћопић.

- а) *Поход на Мјесец*
- б) *Бајка о дечаку и Месецу*
- в) *Чича Јордан*
- г) *Вереници*
- д) *Чудесна сирава*
- ђ) *Пилијенда*

22. Напиши наслов дела из којег је одломак, име и презиме аутора, књижевни род и књижевну врсту.

После неког времена, појави се неки млад сликар. Изложи слике и очекиваше суд јавног мњења. Сlike нису биле рђаве. Ја сам их као странац једини и гледао, а од домаћих не хте нико отићи. Поновило се исто што је било и с песником и научником, и опет се, иако нико слике није ни видео, упорно тврдило:

– Сликара, будалаштине! Остави трице, молим те!... То код нас не може да буде!

Јавно мњење осу, што се каже, дрвље и камење на сликара, све ступи у бојни ред против те нове напасти. Та грозница трајаше док се и млади сликар не изгуби, и опет уморно друштво, после толике борбе да беду од себе уклони, продужи своје слатко дремање.

Наслов дела: _____

Име и презиме аутора: _____

Књижевни род: _____

Књижевна врста: _____

23. Заокружи **слова** испред наслова дела која припадају **ауторској** књижевности.

- а) *Жиџије Ајдук Вељка Пејровића*
- б) *Мали Радојица*
- в) *Немушњи језик*
- г) *Крвава бајка*
- д) *Хајдук Станко*
- ђ) *Иво Сенковић и аџа од Рибника*

24. Испред наслова народне епске песме напиши редни број којим је означен тематски круг којем та песма припада. Назив једног тематског круга је вишак.

_____ <i>Смрт Мајке Јујовића</i>	1 – преткосовске песме
_____ <i>Диоба Јакшића</i>	2 – косовске песме
_____ <i>Почетак буне њроћив дахија</i>	3 – песме о Марку Краљевићу
_____ <i>Женидба Душанова</i>	4 – покосовске песме
_____ <i>Мали Радојица</i>	5 – хајдучке песме
	6 – песме о ослобођењу Србије и Црне Горе

25. Следеће мисли припадају Светом Сави, Доситеју Обрадовићу и Вуку Караџићу. Пажљиво их прочитај и испод сваког цитата напиши име аутора.

А.

Језик је хранитељ народа. Докле год живи језик, докле га љубимо и почитујемо, њим говоримо и пишемо, прочишћавамо, дотле живи и народ, може се међу собом разумевати и умно саједињавати, не прелива се у други, не пропада.

Име аутора: _____

Б.

Сваким чувањем чувај срце своје, јер од њих су исходишта живота. Уклони од себе оштра уста и увредљиве усне далеко од себе одбаци. Очи твоје нека право гледају и веће твоје да мигом указују на оно што је праведено.

Име аутора: _____

В.

Млада је душа подобна меком воску: у какав је калуп метнеш и салијеш, онаки образ од њега направиш. Док је тај восак јоште мек, ласно га можеш претопити, прелити и преобразити. Чрез дуго време буде тврд као гвожђе; онда се хоће много труда за претопити га и прелити.

Име аутора: _____

26. Поред наведене народне песме напиши ком **књижевном** роду припада.

Ај ђевојко, душо моја!
Што си тако једнолика
И у пасу танковита?
Кан' да с' сунцу косе плела,
А мјесецу дворе мела. –
Нисам сунцу косе плела,
Нит' мјесецу дворе мела,
Ван стајала, те гледала,
Ђе се муња с громом игра;
Муња грома надиграла
Двјема трима јабукама
И четирма наранчама.

Књижевни род: _____

27. Прочитај следећи одломак, па одговори на захтеве.

Овај га човек лепо упути и каже му и време у које ваља да је тамо. Онда му царев син захвали, па пође унапредак и једва једном дође у град змајев. Кад уђе у змајеве дворе, нађе своју љубу, и обоје се врло обрадују кад се састану, па се стану разговарати шта ће сад, како ће се избавити. Најпосле се договоре да беже. Брже-боље спреме се на пут, седну на коње, па бежи. Како они умакну из двора, а змај на коњу дође. Кад уђе у двор, али царице нема. Онда он стане говорити коњу:

– Шта ћемо сад? Или ћемо јести и пити или ћемо терати?

Коњ му одговори:

– Једи и пиј, стићи ћемо их, не старај се.

1. Којој **књижевној врсти** припада одломак?

Одговор: _____

2. Наведи **две особине** књижевне врсте (одговор под 1) које препознајеш у одломку.

Особине: _____

28. Прочитај песму *Бој на Косову њољу* Васка Попе, па одговори на захтев.

Јашемо певајући пољем
У сусрет оклопљеним змајевима

Наш прелепи вучји пастир
С процветалим штапом у руци
На белцу небом лети

Побеснело жедно оружје
Само се насред поља уједа

Из смртно рањенога гвожђа
Река наше крви извире
Тече увис и увире у сунце

Поље се под нама усправља

Сустижемо небеског коњаника
И своје звезде веренице
И летимо заједно кроз плавет

Одоздо нас прати
Опроштајна песма коса

Ко је **лирски субјект** у наведеној песми?

Одговор: _____

29. Прочитај стихове из песме Јована Јовановића Змаја, затим одреди **врсту строфе, стиха и риме**.

Већ све тмина, што је пакò меси,
А по тмини витлају се беси,
А међ њима прабесина спава –
Моју љубав у сну измишљава.

Строфа: _____

Стих: _____

Рима: _____

30. Одреди врсту стиха у последњој строфи из песме *Једно сигурно вече* Стевана Раичковића.

У једно сигурно лето
Топло као кап плача
Ходаћеш туђ низ све то
Заклоњен зидом шетача.

И глув већ за реч што лупа
У слух о тешка врата
Проћи ћеш кроз ред клупа
До места где се мрак хвата.

Пуст као стабло без сока
Застаћеш зачуђен тако
Са светом и птицом ван ока.

У једно сигурно вече
И ти ћеш заћи полако
Низ траве које већ клече.

Врста стиха: _____

31. Одреди облике казивања које препознајеш у наведеном одломку из романа *Хајдук Стијанко* Јанка Веселиновића.

Тек, ето ти кмета где с попом излази из суднице. Сви се одмах дигну на ноге и прилазе ближе.

– Звао сам вас, браћо, да се договоримо о једном важном послу – почне кмет.

Онда им каже шта је то „важно”, па настави:

– Па сам разговарао о томе с попом и Иваном, и мислимо да би овако најбоље било... Шта велите ви браћо?...

– Па, добро, Јово! – веле старци.

– Куд ћеш му боље! – веле сељаци.

– Велите ли сви тако?

– Велимо!... велимо!...

– Е, добро, браћо! Сад знате шта смо доконали. Та одлука, од тога часа, постала је закон свему селу. Домаћини се враћају кућама и према томе наређују својим млађима. И кад погледаш: сви у селу, почев од кмета до чобанина, знају закон!...

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) монолог и наратија
- б) дијалог и дескрипција
- в) дијалог и наратија
- г) монолог и дескрипција

32. Прочитај део народне лирске песме *Највећа је жалости за браћом*.
Коју **стилску фигуру** уочаваш у подвученим стиховима?

За Ђурђем је косу одрезала,
За ђевером лице изгрдила,
А за братом очи извадила.
Косу реже, коса опет расте;
Лице грди, а лице израста;
Али очи не могу израсти,
Нити срце за братом рођеним.

Одговор: _____

33. Прочитај део народне лирске песме *Љубавни расћанак*, па одговори на захтеве.

Два цвијета у бостану расла,
плави зумбул и зелена када.
Плави зумбул оде на Дољане,
оста када у бостану сама.
Поручује зумбул са Дољана:
Душо моја, у бостану кадо,
како ти је у бостану самој?
Одговара из бостана када:
Што је небо, да је лист 'ртије,
што је гора, да су калемови,
што је море, да је црн мурећеп,
па да пишем три године дана,
не бих моји' исписала јада.

1. Која је **стилска фигура** употребљена у подвученим примерима из наведене песме?
Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) поређење
- б) градација
- в) метафора
- г) хипербола

2. Кога у наведеној песми представља плави зумбул?

Одговор: _____

34. Напиши на линији коју **стилску фигуру** уочаваш у подвученим стиховима из народне лирске песме.

Санак иде низ улицу,
Води децу за ручицу
И дечици говори:
Спавајте ми, децо мила,
Да се сити наспавате,
Да изјутра подраните,
И мајчицу одмените.

Стилска фигура: _____

35. Поред подвучених примера у песми *Одговор на здравицу* Љубомира Симовића напиши назив употребљене **стилске фигуре**.

Дај Ми, Боже, пут
ко свилен кончић, _____

дај ми брда
ко макова зрна:

ваља мени
кроз иглене уши!

36. Прочитај одломак из романа *Орлови рано леће* Бранка Топића, па одговори на захтев.

Једног јутра, кад је било вријеме за школу, Николица поведе Жују и упути се назорице за Стрицем. Кад је стигао већ на ивицу Прокина гаја, дугачки дјечак спази да малишан с псетом скреће са сеоског друма право за њим.

- Куд си пошао? – окоси се Стриц.
- За тобом.
- Враћај се одмах.
- Нећу!
- Враћај се кад ти кажем јер ако те...
- Е чекај сад! Жуја, држи га!

Куја заурла и јурну за Стрицем. Дугонога дјечачина, видећи да нема шале, скочи до првог стабла и хитро се успуза на дрво. У посљедњем тренутку куја скочи, дохвати га за ногу и скиде му ципелу.

- Аха, шта ћеш сад?! – злурадо дочека Николица и сједе под букву заједно с кујом.
- Одлази одатле! – повика Стриц с грана.
- Нећу!
- Е, ни ја нећу да сиђем, шта ми можете ти и твоја ружна кујетина.
- Ја и Жуја причекаћемо.
- А ја нећу да сиђем ни за сто година! – инати се Стриц.
- А ја и Жуја чекаћемо триста година! – пркосио је Николица. – Ми смо понијели ручак.
- А ја ћу остати хиљаду година! – викну Стриц.
- А ја и Жуја чекаћемо хиљаду стотина и педесет година! – гласно се продера Николица као да је казао највећи број на свијету.
- А ја ћу се на дрвету и оженити, па кад ли те моја дјеца појуре штаповима кроз Гај! – запријети Стриц.

Николица забринуто погледа уз дрво и замишљено чупну носић, па се истом нешто досјети и гракну:

- И моја ће се Жуја оштенити, па кад ли штенад закупе твоју дјечурлију!
- Види Стриц да с упорним Николицом није лако изићи накрај.

Заокружи **слова** испред **особина** које Николица испољава у дијалогу са Стрицем.

- а) опрезност
- б) одлучност
- в) досетљивост
- г) послушност
- д) понизност

37. Прочитај народну епску песму *Марко Краљевић и соко*. Размисли о чему се у песми говори.

Разбоље се Краљевићу Марко
Покрај пута друма јуначкога,
Више главе копље ударио,
А за копље Шарца привезао,
Још говори Краљевићу Марко:
„Ко би мене воде напојио,
Ко ли би ми ладак начинио,
Тај би души мјесто уфатио.”
Ту допаде соко тица сива,
У кљуну му воде доносио,
Па је Марка воде напојио;
Над Марком је крила раскрилио,
Па је Марку ладак начинио;
Још говори Краљевићу Марко:
„О соколе, сива тицо моја!
Какво сам ти добро учинио,
Кад си мене воде напојио
И кад си ми ладак начинио?”
Соко тица одговара Марку:
„Не будали, Краљевићу Марко!
Кадно бјесмо на Косову бојном,
Тешки бојак ми с Турци трпљесмо,
Онда Турци мене уфатише,
Оба моја крила одсјекоше;
Ти си мене уфатио, Марко,
Метнуо ме на јелу зелену,
Да ме турски коњи не сатару,
И јуначка меса наранио
И црвене крви напојио;
Ту си мени добро учинио.”

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

У песми се истиче:

- а) Маркова жалост због српског пораза на Косову;
- б) Маркова одлучност да помогне сиромашнима;
- в) Маркова осећајност према слабима и нејакима;
- г) Маркова нестрпљивост у тешкој ситуацији.

38. У којим су песмама гавранови симбол несреће?

Заокружи слова испред тачних одговора.

- а) Диоба Јакшића
- б) Женидба Милића Барјакћара
- в) Бој на Мишару
- г) Смрт Мајке Јујовића
- д) Почетак дуне јрошив дахија

39. Прочитај песму *Свети Симеон Љубомира Симовића*, па одговори на захтев. Док читаш, обрати пажњу на уметничке вредности песме.

Док све српске земље ћуте, занемеле,
чекајући да чују Немањин глас,
он скида круну, отпасује мач,
и са злата у пепео силази, бос.

Ми, који смо га гледали у висинама,
и глас му слушали и с коња, и из грома,
сада га видимо како нем, клечећи,
у пепелу, с челом при темељу,
шапуће у уво глувога камена,
којим слуша, и можда чује, Бог.

Заокружи слова испред одговарајућих тумачења песме.

- а) У композиционом смислу у песми су уочљиве три јасно наглашене песничке слике, од којих је најуспелија она у којој се Немања снажним речима обраћа окупљеној господи.
- б) Сцена у којој окупљени народ ћути док се њихов владар опрашта од земаљског живота сведочи о равнодушности поданика према одрицању од престола.
- в) У обликовању Немањиног лика уочљиво место заузима контраст, и то на више нивоа: скромност наспрам владарске раскоши, духовно стоји наспрам световног опредељења.
- г) Лирски субјект у песми је неко од Немањиних великаша који стално наглашава како је његов господар био прек и велики ратник, немилосрдан владар.
- д) Мотив пепела се издваја у песми у односу на друге мотиве, чиме се јаче истиче величина Немањине одлуке да прихвати монашку скромност и одрицање.

40. Прочитај народну лирску песму *Тужба на њоље*. Размисли о мотивима који чине песничку слику.

Равно поље, љутња ми је на те,
Гди мој драги отиде низа те.
Он не рече: збогом остај, драга!
већ он клобук* на очи намиче,
црне очи у земљу обара,
десну руку на срдашце меће.
Што он клобук на очи намиче,
то он вели: збогом остај, драга!
Што он очи у земљу обара,
то он вели: дража од очију!
Што он руку на срдашце меће,
то он вели: оставит те нећу!

* *клобук* – црна капа, део војничке униформе

Заокружи слова испред мотива које уочаваш у песми.

- а) неузвраћена љубав
- б) растанак
- в) љубав
- г) лепота
- д) равнодушност

